

A „gyermek“.

(Karácsony után).

A karácsonyról s ezzel kapcsolatban a „gyermek“-ről emlékezem. Csak az imént mult el; hatása, színe, hangulata azonban valamennyire még velünk van; megérdemli foglalkozni vele.

Mikor megérkezett, azt az örömet éreztem, mely a férfikorban olyan ritka. Az ünnep előestéjén a karácsonyfán a lobogó gyertyák és fényszórók, a csillogó tárgyak és a szeretet szerény, de szívből jövő ajándékai olyan érzést keltettek bennem, mely a gondok és életküzdelmek sokaságát, annyi ember rideg lelkületét — legalább egyidőre — feledtetni tudta. Másnap pedig, mikor a híveknek a szokottnál nagyobb számban az Isten házába ballagását láttam, mintha a hajdankor egyszerű pásztorainak és kelet bölcseinek utraindulását, lábaiknak egyhangu kopogását hallottam volna, amint haladnak az új élet, a jobb jövő felé s keresik azt, akiről anyagi szózat mondja, hogy ő az egész emberiségnek öröme lesz.

Ott benn, az Isten házában, az egykori csillag fényét láttam ragyogni a küzdő életből kiszakadt emberek szemében. Abban a gondoktól mentes lelki hangulatban új világ küszöbén éreztem magamat, hol megújult erőnek és bizalomnak láthatatlan szárnyai magasra emeltek s azoknak zajtalan hullámmzése lelkemet átringatta oda, hol békesség van a földön és jóakarát az emberekhez. Képzetelem gyors repülőgépnél gyorsabban száguldott és ott állott meg, hol egykor jámbor pásztorok nagyvilági izgalmak nélkül teljesítették kötelességüket. Akik azonban a világ folyását nagyobb figyelemmel kísérték, aggódva látták, hogy a lelkekben a jobb jövőért régóta élő nagy és erős hit mind jobban gyöngül. Az olyan régóta reménykedő nép a hosszas várakozásban már-már kifáradva, feledni látzott, amit Izrael nagy prófétája, Ézsaiás olyan biztosan jövendölt:

„... nekünk gyermek születik, Fiu adatik nekünk, kinek vállán fejedelemség léssen s csudálatosnak, erősnek, hatalmasnak nevezik“.
(Ézs. IX. 6.)

Gyermekálmaim s ifjuságomnak a sors keze által sokszor letarolt reményei elevenedtek meg újból a deresedő férfikorban, mikor a nagy próféta biztatása az ünnepi hangulatban ismét átviharzott néha már szintén csüggedésre hajló lelkemen. Éreztem tisztán, hogy a karácsony a prófétai ígélet folyton ismétlődő beteljesedését jelenti, mert közel kétezer év távolából hitem mind tisztábban látja a várva-várt „gyermek“ megszületését; de éreznem kellett azt is, hogy gyermekálmaim karácsonyi fényéből, színéből, mely életutamon egykor biztatva küldte előre súgarait, hogy egyengesse a meglett kor rögs utait, milyen sok lekopott, elveszett. Ifju reményeim képeletszötte ígereiteiből milyen sok behullott észrevétlenül a bizonytalanság tengerébe... Egy azonban megmaradt teljes épségében, vagy legalább szokatlan erővel ujul meg időről-időre a reánk zuhanó bizonytalanságban. Megmaradt az inkább mindig prófétai ajakra illő, senki által el nem vehető, a lelkem mélyén élő tudat: „nekünk gyermek születik, Fiu adatik nekünk, akinek vállán — egy vagy más vonatkozásban — fejedelemség léssen“.

Legyen akármilyen nehéz az élet, a tudat biztató hangja fülembe cseng a messze távolból. Legyen akármennyire tövissel kirakva az utam, lábaim az emlékeken át feléje visznek. Tomboljon bár az emberi gyarlóság és elfogultság avagy a tudatlanság kavargó vihar módjára körülöttem, belőlem nem lehet kiölni a hitet, hogy az emberiségnek, a jövőnek „gyermek“ születik.

Ki ne érezné, hogy annyi gyermekszületés: megannyi ígélet-beteljesedés és örömmizenet Isten mérhetetlen világában, az emberiség történetében!

S aztán a csillogó remények között hányszor látjuk a történelem folyamán igazán egyszerű sorsban a különben nagyrahatott „gyermek“-et, midőn földi élete elindul s a benne rejülő szép tehetségek birtokában göröngyös útja lassan, de biztosan magasra ivel! Hogy csudálatos, erős, hatalmas lesz a neve! A születés csodálatos ténye már az első pillanatokban meggyújtja a szülői szivben a fénylő csillagot. Az örömmizenet hangja hallszik az érte dobogó kebelben. A dal magasra emelkedik, mintha Isten színe elé igyekeznek, áldást esedezve a még csak bomladozó reménységre. Még ön-

tudatlan a „gyermek“ s szellemének kibontakozása még nem indult meg, de már ki kell nyulnia a védő karnak, mert „csalárd a világ s gonoszak a napok“ s magához kell ölelnie a magával jöhetőetlen csecsemőt, ha életet akar biztosítani neki. Már leskelődik a rosszakarát és megmozdul a féltékenység; a hizelgés és képmutatás szinte idő előtt hallatja csalogató szavait, hogy törbe ejtse; az üres fölényeskedés ezeremester módjára akarja eltakarni rejtett céljait, hár nem takarhatja el eléggé tudatlansága hibáit, bűneit; csak éppen a láthatatlan védő karra nem gondol a gyarló ember, aki bűnös szenvedélyeire a kelleténél többször hallgat s önmagáról olyan sokszor elfelejtkezik; nem gondol az isteni gondviselés erejére, melynek biztos védelme alatt nő, fejlődik feltűnés nélkül az emberiségnek, a műveltségnek, a haladásnak, a lelki szépségnek a „gyermek“.

Mulik az idő, évek hullnak a mulandóság ölébe, de a gyermekkel kapcsolatban nem hallgat el egészen a biztató dal; még visszazeng időnként a mindig várakozók lelkében. Észre sem veszik a nagyok és hatalmasok, a felületesen gondolkozó és elbizakodott emberek s már fejlődött formájában jelentkezik az ígélet beteljesedése: a „gyermek“ már a Mennyei Atya dolgaival, a lelki világ mindmáig meg nem fejtett kérdéseivel foglalkozik. Aztán rendre papok és tudósok csodálkozásán, a sátánnak önmagában való legyőzésén, Istennek mint léleknek a tiszta megismerésén, bűnösök lelki megtisztításán és emberi méltóságuk fölébresztésén, az igazság meggyőző erején keresztül „fejedelemség“-re emelkedik, csudálatossá, erőssé, hatalmassá, nő a „gyermek“, ki előtt nem egy ország győzelmes népe, hanem a tiszta nemes, eszményi élet harcosai hódolnak. Megtagadhatják a rokonai, lenézhetik a világ hatalmasai, de parányi leheletére, egyetlen szavára „a sánták járnak, a vakok látnak, a süketek hallanak, a foglyok megszabadulnak, a szegényeknek az evangélium prédikáltatik s boldog, aki őbenne meg nem botránkozik“. Megfeszítheti és kifejtheti erejét vele szemben az anyagi érdek, az önzés, keresztezve utait: tombolhat a harag és gyűlölet körülötte tehetetlen dühében, látva, hogy mégis győz az igazság és diadalt ül az ártatlanság, de ő szilárdan áll a viharban és megy tovább a maga útján. S amíg királyoknak a trónja az idők viharában recseg vagy éppen összeomlik, országok és népek megsemmisülnek, addig a „gyermek“ az időben folyton

fejlődik, „ember“-ré növekedik, „fejedelmesség“-re emelkedik, romok, mélységek és szakadékok között évezredekben át diadalmasan uralkodik, pedig nincs más vele csak Isten, eszméinek igazsága és saját lelkiismeretének megnyugtató tudata

Lehet, hogy az életküzdelem nagy harcában elesik, elhull látszólag nem egy a „gyermek“-ből. És sokan azt hiszik, hogy az ilyen örökre elveszett. Emberi érzésem és hitem azt mondja, hogy a „gyermek“ hatástalanul meg nem semmisülhet, mert minden „gyermek“ ember és minden emberben van magasabb érték, melynek egyszer, valamikor valamilyen módon kifejezésre kell jutnia.

Viszont a haladás és fejlődés útján ott látom a lelki fejedelemiségre emelkedett és az egész emberiségnek szolgáló megannyi „gyermek“-et. Ott látom most egy vallásalapítóban vagy törvényadóban, majd a költőben vagy tudósban; most egy felfedezőben vagy a tudomány nyugtalan harcosában, majd a szellemi és lelki élet reformátoraiban, a társadalom alakítóiban és a vértanukban, akik meggyőződésük mellett mindhalálig megállanak, majd egy államférfiuban vagy szabadsághősben, aki nem népeket igaz le, nem ártatlanokat kinez és kerget a halálba, hanem védi az embert és az emberi jogokat, a kulturát és a jövőt s egyetlen célja, hogy százezrekre, milliókra menő egyszerű harcos segítségével időről-időre örömmizenetet hirdessen a világnak.

A karácsony fénylő csillaga most is azt az utat mutatta meg a látni akaróknak és hinni tudóknak, melyen a „gyermek“ a benne lakozó ígéret szerint világhódító szellemmé, emberiséget boldogító erővé fejlődik.

Tudom és nem hallgathatom el, hogy mostanság a születések nyomán tele van a világ elkeseredett, nyomott, csüggedt érzéssel s az örömmizenet hangja mind ritkább lesz. A gyermekkel járó gond, aggodalom sokszor tépi foszlányokra a hit biztatásait. Az ígéret szüntelenül alakul és erősödik minden szülői szívben gyermekével szemben, mert azt működésében korlátozni nem lehet, de hányszor csalódik keservesen az ember a saját maga által formált ígéretben. Azonban tudom azt is, hogy Jézusnak a szelleme — láthatatlan, de hatásában érezhető fejedelmi koronával a fején — itt él és működik közöttünk. S a gunyolódók, a kárörvendők, a könnyelműen kacagók megcsufolására a gyöngéknak erőt ad, a tévelygőket meg téríti és jó utra vezeti, a bűnösöket önmagukba szállásra készíti s

nehéz próbákon át az életre ujjászüli, az ártatlanokat és bizni tudókat megdicsőíti s akiknek lelkében a szép, az eszményi élet csatlódások között is homálytalanul ragyog, azokat egyszer végre szintén fejedelemségre emeli, naggyá, erőssé, hatalmassá teszi.

Bizom benne, hogy az élet minden vonatkozásában a társadalom megújítására, az emberiség lelki világának a felrázására „gyermek születik, Fiu adatik“, aki elnyomás helyett szabadságot biztosít, a tévelygőkkel szemben türelmet gyakorol, a testvériség érzetét mélyíti, a jobb jövő hitét ébren tartja és ápolja, a hitvilág fejlesztésére és a haladás szellemének érvényesülésére biztos utat mutat.

Minden ilyen születés karácsonyt jelent időről-időre a szivekben. Hiszek hát a születés örömeiben, a „gyermek“-hez fűződő ígéretekben s várom reménységgel, bár alig múlt el, a karácsonynak mindennapi életünkben való megújulását, várom, mert van hit és bizalom a lelkemben s Isten gyermekének tudom az embert.

Kovács Lajos.

Dávid Ferenc korának lelki világa.

(Főolvasás vázlata).

A XVI. század nagyszerű szatirájának, a Balassi Menyhért árultatásáról című komédiának, van egy pompás korfestő jelenete, a toldalékszerű 5. rész. Menyhárt úr fiának, Boldizsár úrfinak a szökését készítik elő benne. Amíg a paripákat nyergelik, az úrfi beszédet folytat a szökésben segédkező két cimborával, Tamás és Péter diákkal. Ők az úrfi mentorai s kötelességszerűleg, de meggyőződés nélkül prédikálják a becsületességet és jámborságot a nagyreményű csemetének. Csakhogy a csemetének több esze van, mint a két jámbornak s cinikusan felelget. Erre az egyik megdörögálja: „Azért egy barbarus vagy te, Boldizsár“; Boldizsár úrfi h- hotázva vág vissza: „De bestye érti, nem én azt, mit teszen az barbarus. Talán Borbárát, vagy Kis Lőrinc Katát: az jó és magyarul vagyon, de azt a lator Szénási kicsapta kezemből... Abból menjünk csak el, az kit te álmódosz: Micsoda fia volnék én Balassi Menyhértnek?! Tudod-e, hogy az szakmári arany-pogácsák helyében valahogy s valamint mást kellene keresnünk Detrekőben is.“ — „*Benedictio domini facit divites*“ — feleli Tamás diák. Az úrfi nem akarja érteni s elméskedik: „Vagy Benedek, vagy Kelemen, de én azt mondom, hogy mind jámborságod, mind tudományod tied legyen, nekem csak aranyam legyen“. S elmondja, hogy ő csak „Gyötrekőbe“ vágják, megjárni a bokrokat, völgyeket, les-helyeket, erdőket, utakat, hol árus embereket lehet kifosztani.

Szatira biz ez, torzítás, de belefacsarodik az ember szíve, mert a másik Balassa jut eszünkbe, a költő Balassa, halhatatlan dalok koszorús költője, a magyar trubadur, akiről nem torz mese, hanem szomorú, kegyetlen valóság, hogy nagy bujdosása után, mikor már minden kötél szakadt, valóban meglakta a bokrokat, völgyeket, les-helyeket s kirabolta az árus népeket.

Szóval ha az 5. felvonás azt akarta példázni, hogy az alma